

Meerjarenbeleidsplan

**Betrekken bij
Groen 2014**

Colofon

Jan Kuiper, Landschap Noord-Holland
Petra Schut, IVN

Namens de terreinbeherende organisaties (TBO) in Noord-Holland,
bestaande uit:

- Goois Natuurreservaat
- Instituut voor Natuureducatie en duurzaamheid (IVN)
- Landschap Noord-Holland (LNH)
- Milieufederatie Noord-Holland (MNH)
- Natuurmonumenten
- PWN
- Staatsbosbeheer
- Waternet

Januari 2014

Inleiding

In maart 2013 heeft de Provincie Noord-Holland de agenda 'Licht op Groen' met het nieuwe beleid voor natuur, landschap en recreatie vastgesteld. De drie hoofddoelstellingen zijn:

1. biodiversiteit behouden en versterken;
2. bijzondere landschappen behouden en versterken;
3. deze gebieden voor recreatie toegankelijk maken en houden.

Burgers betrekken bij natuur en landschap, daar gaat het om. Mensen waarderen een groene omgeving en contact met de natuur. Ook zijn er voordelen voor gezondheid en vestigingsklimaat. Een grotere waardering voor natuur en landschap draagt bij aan het behoud ervan. De Provincie wil meer ruimte geven om actief te zijn in natuurgebieden door:

- recreatie te stimuleren;
- mogelijk te maken dat meer mensen daarin vrijwilligerswerk doen.

TBO is uitgedaagd een programma op te stellen dat de betrokkenheid van mensen helpt vergroten. Het programma kreeg de titel 'Betrekken bij Groen'. De uitvoering ligt in handen van Landschap Noord-Holland en IVN. In dit beleidsrapport leest u over de doelstellingen, de overwegingen en de uitwerking hiervan voor 2014.

Totstandkoming programma

Er zijn veel stappen gezet om tot een programma te komen. We hebben gesprekken gevoerd met TBO-directeuren en –medewerkers. Daarna hebben we een inventarisatie gemaakt van huidige en gewenste activiteiten op het gebied van burgerbetrokkenheid en burgerparticipatie. Het resultaat kwam ter sprake op de Dialoogdag, toen de betrokken groene organisaties, de Provincie en vrijwilligers met elkaar in gesprek gingen, en tijdens een interne TBO-werkconferentie in mei. Het commentaar op verschillende conceptversies hebben we verwerkt en voorgelegd aan een tweede werkconferentie in september; hier waren ook veel mogelijke samenwerkingspartners buiten TBO aanwezig.

Uit de discussies kwam vooral naar voren: behoud het goede. Sommige activiteiten lopen nu prima, na jaren van ontwikkeling.

Deze activiteiten dragen bij aan de doelstellingen, doen het goed in de samenleving en moeten in de toekomst blijven bestaan. Daarnaast willen we open staan voor verbeteringen en nieuwe ontwikkelingen. Het traditionele netwerk van de natuurorganisaties uitbreiden naar andere sectoren van de samenleving, krijgt daarbij prioriteit.

Het programma steunt op twee pijlers:

1. Doorgaan met bewezen effectieve en succesvolle activiteiten:
  - 1.a op het gebied van natuur- en milieueducatie;
  - 1.b vrijwilligersgroepen die actief zijn met alle aspecten van beheer ondersteunen.
2. Inzet op innovatieve projecten die de samenwerking bevorderen, zowel binnen als buiten TBO. Financieringsmogelijkheden hiervoor verbreden.

Het concept-programma werd vastgesteld op 24 oktober 2013 en na overleg met de Provincie aangepast op 15 november 2013. Vervolgens hebben TBO-partners commentaar geleverd op het concept Werkplan 2014. Het resultaat is de basis voor de subsidieaanvraag voor 2014. De Provincie is nauw betrokken bij dit hele proces.

Draagvlak aanwezig

Veel burgers voelen zich betrokken bij hun eigen leefomgeving en tonen daarin vaak al initiatief. Maar de overheid legt meer verantwoordelijkheid bij de burger, met als gevolg dat steeds meer mensen zich actief willen bemoeien met de directe omgeving. Deze trend past ook bij de 'energieke samenleving' (Planbureau voor de leefomgeving, 2012) en bij de participatiesamenleving (Troonrede 2013).

Het draagvlak voor natuur en landschap is in Nederland nog steeds heel erg groot, maar het draagvlak voor het als technocratisch ervaren natuurbeleid is de afgelopen jaren afgenomen. (De Bakker et al. 2007, Raad voor de leefomgeving en infrastructuur 2013).

Zonder betrokkenheid van burgers bij natuur en landschap is er geen draagvlak voor een effectief beleid voor bescherming, beheer en ontwikkeling. Betrokkenheid begint bij een positief gevoel. Het is belangrijk dat mensen van jongs af aan in aanraking komen met natuur. En dat ze ervan kunnen genieten. Dat geldt voor de natuur in de directe woon- en/of werkomgeving, maar ook voor recreatiegebieden op enige afstand. We willen mensen bewust maken van de betekenis van natuur en landschap voor hen persoonlijk. En dat ze zich realiseren dat de natuur diensten levert die nodig zijn voor ons voortbestaan.

De betrokkenheid van burgers bij natuur en landschap loopt uiteen:

- Totaal afwezig;
- Licht betrokken, bijvoorbeeld als lid van een natuurbeschermingsorganisatie, door incidenteel mee te gaan met een excursie of door een handtekening te zetten bij een actie;
- Meedoen aan een actie, onderzoeksproject, cursus of klankbordgroep;
- Structureel vrijwilligerswerk voor het beheer van natuur en landschap. Deze mensen zijn vaak zeer sterk betrokken.

Veel vrijwilligers zijn aangesloten bij een van de natuurbeherende organisaties in Noord-Holland of bij IVN. Zij voelen zich lokaal betrokken en willen daarom dicht bij huis blijven. Deze mensen zijn belangrijke ambassadeurs voor natuur en landschap in Noord-Holland.

Belangen worden gediend

Het programma sluit aan op de belangen van alle betrokken partijen: burgers, TBO en Provincie.

Belang voor burgers:

- **Groen bevordert de gezondheid**

Een groene omgeving zorgt voor ontspanning, rust en woongenot. Iedereen kan er gebruik van maken. Nuttige functies zijn: waterberging, productie van zuurstof, voedsel en drinkwater. Andere effecten: mensen liggen minder lang in het ziekenhuis en gebruiken minder medicijnen (significant) als ze uitzicht op groen hebben. Bovendien verkleint de kans op obesitas doordat mensen in een groene omgeving meer bewegen. Dit opent mogelijkheden voor samenwerkingsverbanden met bijvoorbeeld ziekenhuizen en zorgverzekeraars.

- **We bieden zinvol vrijwilligerswerk**

Geen van de terreinbeherende organisaties meldt problemen bij het aantrekken van vrijwilligers. Er is een grote vraag naar zinvol vrijwilligerswerk. Nieuwe groepen melden zich aan: mensen die tijdelijk werkloos zijn en aan hun cv willen werken, of die problemen hebben om toegang te vinden tot de arbeidsmarkt. We zien daarnaast dat een deel van deze vrijwilligers ook zelf invloed wil hebben op de aard van het werk

en het beoogde resultaat. Zij willen meer zijn dan een werkracht alleen.

- **Projecten zelf belangrijker dan organisatie**

De meeste vrijwilligers voelen zich meer betrokken bij een bepaald (werk)gebied of locatie dan bij een specifieke organisatie. Van oudsher verbinden veel mensen zich vaak voor langere tijd. We zien nu een toenemende behoefte bij burgers om zich tijdelijk bij een project aan te sluiten en bij bedrijven om zich eenmalig in te zetten, bijvoorbeeld om te werken aan teambuilding.

Belang voor TBO-organisaties:

- **Meer mensen betrekken bij groen**

De belangrijkste reden om burgerinitiatieven te omarmen, is dat ze het draagvlak in de samenleving versterken. En niet dat ze de kosten terugbrengen. Alle TBO-partners betrekken burgers bij hun werk, bijvoorbeeld via contact- of klankbordgroepen. Ze bieden mogelijkheden voor vrijwilligerswerk en willen deze voortzetten en uitbreiden.

- **Samenwerking versterken**

Het programma biedt ruimte voor meer samenwerking. We moeten onze krachten bundelen. Vrijwilligerswerk is niet gratis. Daarom is het belangrijk dat opzet en begeleiding zo efficiënt mogelijk verlopen.

- **Ruimte geven aan initiatieven**

Natuur- en landschapsorganisaties staan de laatste tijd duidelijk open voor autonome initiatieven van burgers en proberen daaraan ruimte te geven of erop aan te haken door samenwerking te zoeken (Bleumink en Muilwijk, 2011).

Belang voor de Provincie:

- **Betrokkenheid zorgt voor draagvlak**

Elementen die de betrokkenheid vergroten en in 'Licht op Groen' zijn aangekondigd, krijgen een plaats in het programma:

- ondersteuning van beheervrijwilligers(groepen);
- ondersteuning van vrijwilligers en lokale organisaties die zich inzetten voor natuur- en milieueducatie;
- een jaarlijkse Dialoogdag tussen Provincie, TBO-organisaties en vrijwilligers;
- inzet van instrumenten als natuurwegwijzer.nl, monitoring en evaluatie van resultaten.

- **Natuur begint dicht bij huis**

De Provincie stelt ook grenzen: zij wil geen concrete initiatieven op het gebied van stadslandbouw en stadsnatuur ondersteunen, omdat dit de rol van de gemeenten moet zijn. De Provincie wil wel andere initiatieven faciliteren; de

betrokkenheid van een stadsbewoner bij de natuur begint zodra hij de voordeur uitstapt en 'buiten' is. Vanaf dat moment moet de burger impulsen krijgen die hem bewust maken van het belang van natuur en landschap in het buitengebied.

Inhoud van het programma

In 2012 waren bij de terreinbeherende TBO-organisaties en IVN zo'n 12.000 vrijwilligers actief. Zij verzetten samen ruim 300 fte aan werk in natuur en landschap:

- Fysiek beheer en activiteiten op het gebied van voorlichting en gastheerschap, zoals excursies en andere educatieve activiteiten verzorgen (basisscholen, maatschappelijke stages voortgezet onderwijs);
- Onderzoek en monitoring (zowel structureel als in het kader van projecten);
- Belangenbehartiging.

De TBO-partners hebben een duidelijk beeld van wat zij willen bereiken. Bij de lopende activiteiten streven ze naar:

- **Verschillende doelgroepen**

- senior 60+ (van oudsher een belangrijke doelgroep)
- medior 40 tot 60 jaar (beide groepen leveren veel vrijwilligers)
- junior 0 tot 40 jaar (jeugd, jongeren en gezinnen)

- **Kwaliteit handhaven**

Zonder vrijwilligers kunnen de meeste organisaties de kwaliteit van het beheer (inclusief gastheerschap, onderzoek en monitoring) niet handhaven op het huidige niveau.

- **Meer zelfsturende teams**

Alle terreinbeherende organisaties willen het aantal vrijwilligers dat actief is in de eigen terreinen vergroten. Maar de begeleidingscapaciteit is beperkt. Daarom streven de organisaties naar meer zelfsturende teams.

Daarnaast zijn er wensen voor de toekomst:

- **Een centraal loket** waar potentiële vrijwilligers terecht kunnen;
- **Cursussen en trainingen** op het gebied van kleinschalig natuurbeheer, soortenkennis, promotie en ledenwerving,

technische cursussen, gidsencursus, begeleiding van vrijwilligers(groepen) en maatschappelijke stages;

- **Een gemeenschappelijk gereedschappendepot** zoals dat functioneert voor groepen die bij LNH zijn aangesloten.

Mensen kunnen op veel manieren betrokken zijn bij natuur en landschap:

Via TBO-organisaties	Buiten TBO
Lichte betrokkenheid - leden/donateurs - websites, publicaties, nieuwsbrief - sociale media - excursies, evenementen - bezoekerscentra - bedrijfsuitjes - actieloket - enquêtes (zoals Groene Peiler MNH)	- wandelen, fietsen, joggen, genieten - financiële ondersteuning (lidmaatschap, donaties, legaten) - ondersteuning acties (handtekening en donaties) - eenmalige deelname activiteiten - eenmalig informatie vragen
Meedoen - projecten - cursussen, trainingen - Groene Academie - natuur en milieueducatie (activiteiten)	- projecten natuur en landschap - vraag naar (maatschappelijke) stages - vraag naar kennis en scholing - natuur en milieueducatie

- acties voor behoud van natuur en landschap - inspraak bij inrichting - klankbordgroepen	(activiteiten) - inspraak bij planvorming en uitvoering - ondersteuning TBO-organisaties
Structureel meewerken Beheer van terreinen TBO: - fysiek beheer - onderzoek en monitoring - gastheerschap - natuur en milieueducatie (voorlichting) - technisch / administratief Gereedschappendepot Scholing en training	Beheer van terreinen derden (bijvoorbeeld boeren, gemeenten, et cetera): - fysiek beheer - onderzoek en monitoring - gastheerschap - natuur en milieueducatie (voorlichting) Gereedschappendepot Scholing en training

Het programma start in 2014. De uitvoering ligt primair bij TBO, waarvan de praktische invulling van LNH en IVN komt. De Provincie houdt toezicht op de voortgang.

Werkplan 2014

Voor 2014 is 608.000 euro beschikbaar vanuit het programma. Dit bedrag willen we verdelen over tien verschillende projecten.

De tien projecten beantwoorden aan een of meer van de volgende doelen:

1. efficiëntie bevorderen, zodat meer mensen kunnen worden betrokken?;
2. meer mensen en organisaties betrekken bij projecten;
3. nieuwe vrijwilligers werven en opleiden;
4. bestaande vrijwilligers behouden.

Voor projecten die de efficiëntie bevorderen, trekken we 85.000 euro uit:

- Er is vraag naar uitbreiding van het aantal **zelfsturende vrijwilligersgroepen**. LNH inventariseert de behoeften en start een trainingsprogramma (20.000 euro).
- Ook onderzoekt LNH de mogelijkheden voor een **gemeenschappelijk gereedschappendepot** (20.000 euro).
- IVN buigt zich samen met LNH en Milieufederatie Noord-Holland over de mogelijkheden een mobiele **Groene Academie** op te zetten (45.000 euro).

Meer mensen en organisaties (intern en extern) betrekken bij projecten, daarvoor reserveert TBO 183.000 euro:

- Samenwerking stimuleren tussen partijen en organisaties buiten TBO en/of met TBO- partners. Maar ook vrijwilligerswerk ondersteunen. Het zijn beide belangrijke doelen van het **Fonds Projecten derden** (40.000 euro).
- Kansrijke zaken verkennen en vernieuwende thema's onderzoeken vallen onder **overige initiatieven**. Zoals de samenwerking tussen natuurbeheerders en de zorgsector, woningbouwcorporaties en gemeenten. LNH, PWN en IVN pakken de uitvoering op, als TBO-brede werkgroep (8.000 euro).
- **Natuur en milieueducatie**: IVN biedt via verschillende activiteiten genoemd in het jaarplan 2014 (bijgevoegd) ondersteunende infrastructuur voor de vrijwilligersafdelingen, In 2014 zullen de activiteiten gericht zijn op social media, naar aanleiding van de vraag vanuit de vrijwilligers. Alle activiteiten zijn gericht op het ondersteunen, verwerven en behouden van de vrijwilligers. Daarnaast ontwikkelt de website www.natuurwegwijzer.nl zich tot een toegankelijke, actuele site met een overzicht van alle natuuractiviteiten in Noord-Holland. Tevens wordt samengewerkt met nieuwe groepen als ondernemers en sport. Burgerparticipatie wordt gestimuleerd door de activiteit 1^e hulp bij Groen, waarbij mensen met goede ideeën t.a.v. gebieden, hulp van experts krijgen. (133.000 euro)

TBO verdeelt 330.000 euro over drie projecten die nieuwe vrijwilligers werven en opleiden, en bestaande vrijwilligers behouden:

- LNH begeleidt de vrijwilligers bij **weidevogelbescherming**, geeft voorlichting aan betrokken agrariërs, overlegt met agrarische natuurverenigingen. Nieuwe vrijwilligers werven en begeleiden heeft continu aandacht (130.000 euro).
- Ook bij de **ondersteuning van externe vrijwilligersgroepen** ligt een rol voor LNH. Zelfregulerende werkgroepen pakken activiteiten zelfstandig op, bepalen hun eigen werkdagen en organiseren de werkzaamheden in overleg met terreineigenaren. Elk jaar start LNH vijf groepen op die zij drie jaar lang intensief begeleidt (195.000 euro).
- Tot slot gaat er geld naar de **samenwerkende vogelwerkgroepen Noord-Holland**. Sinds jaren ontvangt deze stichting een vast bedrag voor haar werkzaamheden. Het overgrote deel hiervan gebruikt zij voor het tijdschrift 'Duin en Dijk'. Met dit tijdschrift onderhoudt zij het contact met de bestaande vrijwilligers (5.000 euro).

De resterende 10.000 euro is voor **penvoering**. De penvoerder (LNH) ontvangt een vergoeding op basis van de uren die hij werkelijk besteedt, tegen het tarief dat binnen de organisatie gangbaar is. Het bedrag dat we hebben begroot is laag en alleen voldoende wanneer processen soepel verlopen.

Waar willen we zijn over vijf jaar?

TBO en de Provincie zijn eensgezind over de doelen op lange termijn. Belangrijk is dat we vrijwilligerswerk stimuleren en de beleving van natuurrecreatie vergroten. De komende jaren zetten we hier vol op in. Als we over vijf jaar terugkijken, willen we kunnen zeggen:

- Het aantal vrijwilligers dat actief is met natuur en landschap is aanmerkelijk toegenomen (ambitie 50%);
- De mobiele Groene Academie functioneert als gezamenlijke opleidings- en trainingsfaciliteit;
- Alle aangesloten partijen (groepen en organisaties) gebruiken het gemeenschappelijk gereedschappendepot;
- Jeugd en jongeren zijn sterk vertegenwoordigd, net als volwassenen van 25 tot 60 jaar;
- Veel activiteiten voeren we uit in nauwe samenwerking met andere maatschappelijke partners uit de publieke en private sector, structureel of in de vorm van projecten;

- Andere provincies zien de manier waarop Noord-Holland mensen betreft bij natuur en landschap als uitstekend voorbeeld.

Conclusie

Dit beleidsrapport laat zien hoe het programma 'Betrekken bij Groen' tot stand kwam. We hebben beschreven wat het programma inhoudt en hoe de doelstellingen aansluiten op het nieuwe beleid van de Provincie 'Licht op Groen'. Daarnaast hebben we aangetoond hoe de betrokkenheid van burgers zorgt voor voldoende draagvlak.

Het programma dient de belangen van alle betrokken partijen en bevat een heldere visie voor de toekomst:

- Meer mensen betrekken bij natuur en landschap;
- Vrijwilligers efficiënter ondersteunen.

De tien projecten in het Werkplan 2014 verhogen de betrokkenheid van burgers bij natuur en landschap, elk project op zijn eigen manier. We zijn ervan overtuigd dat het budget voor duurzaam groen goed wordt besteed.

Bijlage: puntsgewijze samenvatting projecten

Werkplan 2014

Voor 2014 is 608.000 euro beschikbaar. Dit bedrag willen we verdelen over tien verschillende projecten.

1. Weidevogelbescherming

Bedrag: 130.000 euro
Verantwoordelijk: LNH
Doelstelling: vrijwilligers werven, opleiden, en bestaande vrijwilligers behouden

LNH begeleidt vrijwilligers bij weidevogelbescherming, geeft voorlichting aan betrokken agrariërs en werkt samen met agrarische natuurverenigingen.

2. Ondersteuning externe vrijwilligersgroepen

Bedrag: 195.000 euro
Verantwoordelijk: LNH
Doelstelling: vrijwilligers werven, opleiden, en bestaande vrijwilligers behouden

Zelfregulerende werkgroepen pakken activiteiten zelfstandig op, bepalen hun eigen werkdagen en organiseren de werkzaamheden in overleg met terreineigenaren. Elk jaar start LNH vijf groepen op. Deze krijgen drie jaar lang een intensieve begeleiding.

3. Samenwerkende vogelwerkgroepen Noord-Holland

Bedrag: 5.000 euro
Verantwoordelijk: LNH
Doelstelling: bestaande vrijwilligers behouden, mensen betrekken bij de projecten

Sinds jaren ontvangt deze stichting 5.000 euro voor haar werkzaamheden. Naast een klein deel bestuurskosten, gebruikt ze het

overgrote deel hiervan voor het tijdschrift 'Duin en Dijk'.

4. Natuur en milieueducatie

Bedrag: 133.000 euro
Verantwoordelijk: IVN
Doelstelling: bestaande vrijwilligers behouden, nieuwe vrijwilligers werven, burgerparticipatie bevorderen en nieuwe samenwerkingen aangaan.

[Www.natuurwegwijzer.nl](http://www.natuurwegwijzer.nl) ontwikkelt zich tot een toegankelijke, actuele site met een overzicht van alle natuuractiviteiten in Noord-Holland. IVN wil het gebruik van sociale media door vrijwilligers ondersteunen, waardoor de afdelingen meer mensen bereiken.

5. Stimulering zelfsturende vrijwilligersgroepen

Bedrag: 20.000 euro
Verantwoordelijk: LNH
Doelstelling: efficiëntie bevorderen en vrijwilligers opleiden

TBO-partners willen meer zelfsturende vrijwilligersgroepen voor het fysieke beheer van de eigen terreinen. LNH gaat de behoeften inventariseren. Daarna start een trainingsprogramma om deze vrijwilligersgroepen meer zelfsturend te maken, inclusief communicatie- en wervingsplan.

6. Groene Academie

Bedrag: 45.000 euro

Verantwoordelijk: IVN

Doelstelling: efficiëntie bevorderen

IVN onderzoekt de haalbaarheid van een mobiele Noord Hollandse Groene Academie, een gezamenlijke opleidings- en trainingsactiviteit. Daarnaast bekijkt IVN de mogelijkheid van een centraal vrijwilligersloket waarin vraag en aanbod samenkomen. IVN werkt hierbij samen met LNH en Milieufederatie Noord-Holland. Kick of zal plaatsvinden in oktober met 2 lezingen vanuit de Groene academie.

7. Gereedschappendepot

Bedrag: 20.000 euro

Verantwoordelijk: LNH

Doelstelling: efficiëntie bevorderen

Er is behoefte om het gereedschappendepot van LNH uit te breiden en beschikbaar te stellen aan alle TBO-partners, inclusief de Noord-Hollandse recreatieschappen. LNH neemt het voortouw en gaat kijken naar organisatie en dekking van kosten.

8. Fonds Projecten derden

Bedrag: 40.000 euro

Verantwoordelijk: LNH

Doelstelling: mensen en organisaties (intern en extern) betrekken bij projecten

Het fonds wil samenwerking stimuleren tussen partijen en organisaties buiten TBO en/of met TBO-partners. Zodat meer mensen betrokken worden bij natuur en landschap, maar ook ter ondersteuning van vrijwilligerswerk.

9. Overige innovatieve initiatieven

Bedrag: 8.000 euro

Verantwoordelijk: LNH, PWN en IVN

Doelstelling: mensen en organisaties (intern en extern) betrekken bij projecten

Kansrijke zaken verkennen en vernieuwende thema's onderzoeken, zoals de samenwerking tussen natuurbeheerders en de zorgsector, woningbouwcorporaties en gemeenten. LNH, PWN en IVN pakken dit op, als TBO-brede werkgroep.

10. Penvoering

Bedrag: 10.000 euro

Verantwoordelijk: LNH

Doelstelling: mensen en organisaties (intern en extern) betrekken bij projecten

De penvoerder ontvangt een vergoeding op basis van de uren die hij werkelijk besteedt, tegen het tarief dat binnen de organisatie gangbaar is. Proces dient wel soepel te verlopen met dit bedrag.

